

פרשת וזאת הברכה — עמו אנכי בצרה

בברכת משה ליוסף נאמר: "וּמִמָּגֵד אָרְץ וּמִלְאָה וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סְנָה" (לג טז). את המילים "שְׁכֵנֵי סְנָה" פירש רש"י שזהו כינוי לקב"ה שהתגלה למשה בתחילה בסנה. ולמה מכנה משה את ה' בכינוי זה דווקא בברכתו ליוסף? מבארים מפרשי רש"י ("שפתי חכמים" בשם "דברי דוד") שכינוי זה נועד לשבח את יוסף: כשהקב"ה התגלה למשה מתוך הסנה נאמר "וַיִּסְתַּר מִלְּפָנָיו" (שמות ג ו), ואמרו רבותינו במסכת ברכות (ז. שבזכות נִסְתַּר מִלְּפָנָיו, זכה משה שְׁקָרַן עוֹר פָּנָיו (שמות לד לה). גם יוסף זכה לברכה מיוחדת בגלל הסתרת עיניו, וכך אמרו רבותינו (ברכות כ.): יוסף ששמר עיניו והתגבר על הדחף של יצר הרע ליהנות מאשת פוטיפר, יזכה שלא תשלוט עין הרע בו ובזרעו. בשני מקרים אלה זיכתה ההימנעות מהבטה בשכר גדול.

על ההתגלות של הקב"ה מתוך הסנה שאלו רבותינו ב"תנחומא" (שמות יד): למה ההתגלות היתה מתוך הסנה, שהוא שיח קוצני, ולא מתוך אילן גדול ומרשים? אמר הקב"ה: כתבתי "עמו אנכי בצרה" (תהלים צא טו); הם נתונים בשעבוד, אף אני בסנה, מקום צר שכולו קוצים. וכך הובן הרמז לשכינת ה' בסנה גם בפירוש "אור החיים" לר' חיים בן עטר, שפירוש הברכה ליוסף "וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סְנָה" הוא שיתרצה בו ה' להטיבו גם בזמן שישראל בצער. בספר "עיוני פרשה" הוסיף הרב אברהם ריבלין שבברכה זו ליוסף רמוז מסר חשוב ומיוחד, שגם בזמן שרע ומר לאדם הוא צריך לדעת ולהאמין שהקב"ה איתו, וכמו שאמר דוד: "גַּם כִּי אֶלֶף בָּגִיא צִלְמֶנֶת – לֹא אֵיכָרָא רָע, כִּי אֶתָּה עֲמָדִי!" (תהלים כג ד). וזו היתה מידתו של יוסף: גם בזמן שנמכר והיה עבד ואסיר, המשיך להאמין ולבטוח בה', ולכן היה הקב"ה איתו גם בבית הסוהר: "וַיְהִי ה' אֶת יוֹסֵף, וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד, וַיִּתֵּן חָנוּךְ בְּעֵינָיו שֶׁר בֵּית הַסֹּהַר" (בראשית לט כא). ומתוך אותה אמונה זכה יוסף ל"נִסְר פְּרָעָה אֶת טַבְעָתוֹ מֵעַל יָדוֹ וַיִּתֵּן אֹתָהּ עַל יַד יוֹסֵף" (בראשית מא מב).

יהי רצון שבזכות האמונה ניגאל גאולת עולמים.